

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2008

Michael Kadlec

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno**

Volný čas dětí jako prevence kriminality

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
Dr.Bc. Jan Šnitr**

**Vypracoval:
Michael Kadlec**

Brno 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Volný čas dětí jako prevence kriminality“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 7. 4. 2008

.....
Michael Kadlec

Poděkování

Děkuji panu Dr. Bc. Janu Šnitrovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Lence za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Michael Kadlec

OBSAH

Úvod	3
1. Kriminalita dětí	5
1.1 Výchozí pojmy	5
1.2 Věkové rozložení kriminality	6
1.3 Vývoj kriminality	7
1.4 Dílčí závěr	8
2. Prevence kriminality	9
2.1 Vymezení pojmů	9
2.2 Úrovně preventivních aktivit	11
2.3 Způsob organizování prevence kriminality v ČR	12
2.4 Strategie preventivních opatření kriminality dětí	13
2.5 Státní program prevence v ČR	16
2.6 Dílčí závěr	18
3. Volný čas	19
3.1 Vymezení pojmu volný čas	19
3.2 Co je volný čas	19
3.3 Formy aktivit volného času	20
3.4 Vliv volného času na delikventní chování dětí	24
3.5 Vliv rodiny jako prvotní a prvořadý činitel působící při výběru volnočasových aktivit dítěte	24
3.6 Působení školy na trávení volného času dětí	25
3.7 Vliv neziskových a příspěvkových sdružení	26
3.8 Dílčí závěr	27
4. Sport jako fenomén v prevenci kriminality dětí	28
4.1 Obecné vymezení sportu	28
4.2 Socializace sportem	28
4.3 Podíl sportu na volném čase	30
4.4 Dílčí závěr	30

Praktická část	31
5. Výzkum volného času žáků ZŠ	31
5.1. Stanovení hypotézy: Zjištění, jakým způsobem tráví svůj volný čas žáci I.stupně ZŠ a žáci II.stupně ZŠ	31
5.2. Charakteristika zkoumaného vzorku	32
5.3. Tabulka: Odpovědi respondentů na otázky v dotazníku se vztahem k hypotéze	34
5.4. Vyhodnocení výzkumu	35
5.5. Závěr vyplývající z výzkumu	41
Závěr	42
Resumé	43
Anotace	44
Seznam literatury	45
Přílohy	46

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybral téma :“**Volný čas dětí jako prevence kriminality**“. Toto téma jsem si vybral proto, protože sám mám dvě dcery a účelné využití jejich volného času je problém, se kterým se opakovaně potýkám.

Další motivací pro vybrání tohoto tématu je, že působím jako instruktor ve sportovním oddíle japonského bojového umění Aikido, kde mimo jiné vedu oddíly dětí různých věkových kategorií. Díky tomu mám přímý kontakt s problematikou volného času dětí a s různými přístupy k jeho naplňování. A to jak ze strany rodičů, tak ze strany samotných dětí. Sám jsem zjistil, že osobním příkladem a cílevědomou činností mohu pozitivně ovlivnit způsob naplňování volného času dětí a mládeže.

Cílem bakalářské práce je jednak obecně popsat problematiku volného času dětí a mládeže, vymezit základní pojmy, zobecnit příčiny a v samotném výzkumu si ověřit, jak děti volný čas tráví.

Bakalářská práce je složena z pěti částí. V první části se zaměřuji na problematiku kriminality dětí a mládeže jako takové. Nejprve se zabývám obecnými pojmy, které vymezují kriminalitu dětí i podle věkových kategorií. Dál se zabývám vývojem a strukturou kriminality dětí na našem území.

Ve druhé kapitole rozebírám pojem prevence kriminality a jeho jednotlivé složky. Zabývám se způsoby organizování prevence kriminality v ČR, na různých úrovních a podle cílových skupin. Dále shrnuji obecné programy podle jednotlivých cílových skupin včetně státního programu prevence kriminality.

Ve třetí kapitole rozebírám samotnou otázku volného času s vymezením tohoto pojmu a shrnutím forem aktivit trávení volného času. Dále se zabývám vlivy rodiny, školy, neziskových a příspěvkových sdružení jako činitelů působících při výběru volnočasových aktivit dítěte.

Ve čtvrté kapitole jsem si vybral jednu z volnočasových aktivit, kterou je sport. Popsal jsem, co je podstatou sportu a vyzdvihl jsem jeho úlohu v trávení volného času dětí a přínos sportu v začleňování dětí do kolektivu.

V páté kapitole je zaznamenán a zhodnocen můj výzkum prováděný na Základní škole Ratibořická, Praha 9, ve třídách prvního a druhého stupně. Zjišťoval a porovnával jsem způsoby trávení volného času dětí v závislosti na jejich věku a dalších faktorech.

Studiem literatury, několikaletou praxí s vedením dětí při vyplňování jejich volného času a samotnou osobní zkušeností s využíváním volného času svých vlastních dcer ve věku deseti a třinácti let, jsem dospěl k vlastním závěrům, které nemusí korespondovat s obecně publikovanými fakty.

1. Kriminalita dětí

1.1. Výchozí pojmy

Kriminalita dětí a mládeže je výrazně multidisciplinární¹ problematika. Mají k ní co říct jak vědy normativní², tak vědy společenské, především empirické³. Používaná terminologie vychází jak z práva veřejného (především trestního, ale i správního) a z práva civilního (občanského a rodinného), tak ze společenských věd (především speciální pedagogiky, psychologie, sociologie a apod.). Svůj slovník pomocných pojmů však užívá i praxe (především orgány činné v trestním řízení), a to pokud právo přímou terminologií nedisponuje nebo dává k dispozici jen opisnou, nepřímou formu. Někde se používané pojmy shodují, jinde překrývají a někde se rozcházejí nebo zcela chybí. Empirie a mnohotvárnost života se vzpírá vtěsnávání do definic. Definování pojmů je tady mnohem složitější než je tomu ve vědách exaktních nebo normativních.

Kriminalita (zločinnost) je úhrn sociálně škodlivých jevů, které jsou stanoveny v trestních kodexech. V současné právní úpravě jsou to trestné činy (v průběhu minulých období to byly zločiny, přečiny, přestupky i provinění.)

Prekriminalita jsou činy jinak trestné, kterých se dopouštějí děti před dosažením trestní odpovědnosti a které, pokud by ji spáchaly osoby starší, by byly považovány za trestné činy. V ČSR do roku 1950 to bylo do 14 let věku dítěte, od roku 1950 se o prekriminalitu jedná do dovršení 15 let věku dítěte.

Mládež je ve společenských vědách spojována s různými věkovými kategoriemi na právu nezávislými. Nejširší rozpětí má pohled sociologický. Kriminologická literatura pod pojmem mládež zahrnuje tři věkové skupiny: děti ještě trestně

---

¹ přístup charakterizovaný spoluprací více vědních oborů při realizaci odborné a vědecko výzkumné činnosti

² určující závaznou normu

³ poznávání zkoumaných jevů přímo v praxi např. pozorování, testy, sociometrie, dotazníky, rozhovor, obsahová analýza

neodpovědné, mladistvé a mladé dospělé. Ve statistice kriminality policie je pojem mládež chápán v užším smyslu - zahrnuje děti a mladistvé, nikoli mladé dospělé. Pod pojmem mládež policie vykazuje fyzické osoby od narození do věku osmnácti let.

Dítě (osoba) *mladší než 15let* je terminologie užívaná trestním právem. V trestním řízení jde o fyzickou osobu před dovršením patnácti let věku, která spáchala čin jinak trestný a není trestně odpovědná. Trestní řád tuto kategorii osob označuje jako: "osoby, které pro nedostatek věku nejsou trestně odpovědné". Lze jim však v občanskoprávním řízení uložit ochrannou výchovu. Osoby mladší patnácti let požívají v některých skutkových podstatách zvýšení trestněprávní ochrany jako oběti a v trestním řízení podléhají zvláštnímu režimu při výslechu svědka. Terminologii *dítě mladší patnácti let* používá zákon o rodině. Směřuje na případy, kdy rodič použil dítě ke spáchání trestného činu, protože dítě ještě samo není trestně odpovědné. Policejní praxe pomocně používá pro tuto věkovou kategorii nepřesně právní pojem *nezletilý*, současná praxe státního zastupitelství v souladu se zákonem o trestním soudnictví nad mládeží (Č. 48/1931 Sb.) pojem nedospělý. Statistická ročenka kriminality Policie ČR používá pro tuto kategorii pachatelů pojmové vymezení děti. Dítě je pojem, používaný především Úmluvou o právech dítěte. Úmluva OSN, která je závazná i ČR, chápe děti jako osoby nezletilé.

1.2. Věkové rozložení kriminality

Skutečnost, že kriminalita je podle věku nestejně rozložena, je známá již od prvních statistických analýz kriminality. Již tehdy se ukazovalo, že kriminalita je převážně záležitostí mladých lidí. Německý kriminolog Kaiser uvádí, že obecně stoupá registrované kriminální zatížení jedince strmě až do věku 20 let a potom váhavě klesá. Současně uvádí, že na základě výzkumu skupin i srovnávacích analýz kriminální statistiky a latentní kriminality dochází k nejsilnějšímu zatížení kriminalitou již ve věku od 14 do 16 let a toto rozložení se ani nově se vyskytujícími formami kriminality podstatně nemění.

V České republice pachatelé ve věku do 24 let mají celkové na celkové kriminalitě podíl 40 procent a 60 procent všech pachatelů jsou pachatelé ve věku do 30

let., zatímco demografický podíl osob do 30 let v celkové populaci tvoří zhruba 35 procent.

Pro věkovou kategorii dětí a mladistvých je při páchání trestné činnosti dlouhodobě potvrzováno:

- spolupachatelství (u majetkové trestné činnosti až stoprocentní), značná tvrdost, devastace, znehodnocování zařízení,
- nedokonalá příprava, často neplánovaná, nedostatečná příprava a použití nevhodných nástrojů,
- využití somatických znaků pachatele, např. vyšší rychlost, větší síla,
- nad rozumovou motivací převládají motivace emotivní, impulsivní pod vlivem momentální situace,
- při opakované trestné činnosti se vyskytují podobné znaky z předcházející trestné činnosti. (Verifikováno i grantovým výzkumným úkolem Ministerstva vnitra ČR na téma: *Prekriminalita⁴ dětí a kriminalita mladistvých, kterým byla uložena ochranná opatření*. V rámci výzkumu byly prostudovány všechny vyšetřovací a soudní spisy 268 mladistvých, kterým byla uložena ochranná opatření v letech 1995 – 1998 v rámci České republiky.

1.3. Vývoj kriminality

Počátky kriminální statistiky na území České a Slovenské republiky sahají do 18 století, samozřejmě nikoli v takové podobě jak ji známe dnes. Historie evidence kriminality měla původně na zřeteli převážně výkaz agendy trestních soudů a teprve v druhé řadě statistická data a zločinnost.

Kriminalita mládeže, registrována orgány činných v trestním řízení, byla V Československu v systematických statistických řadách evidována od šedesátých let dvacátého století. Od té doby bylo zaznamenáno několik vln vzestupu, poslední významné navýšení bylo po roce 1989. Soudní statistiky ukazují, že počty odsouzených

---

⁴ chování ještě nedosahující všech znaků kriminality, delikvence, poruchy

mladistvých a dětí od počátku 90 let stále stoupají. Svého prozatímního vrcholu dosáhly v roce 1995 počtem 6.192 odsouzených. Je to zhruba o čtvrtinu více, než v druhé polovině 80 let.

Objevují se také nové druhy kriminality, ve které figurují děti a mladiství-kriminalita spojená s patologickým hráčstvím, dětskou prostitucí, pornografií, kuplířství a drogová kriminalita. Častěji se také vyskytuje relativně nový jev v kriminalitě mládeží a dětí, vytváření delikventních part, gangů a extrémistických skupin.

Nezletilých, kteří se dopustili podle policejních údajů dvou a více deliktů, je nyní 28% ze všech nezletilých pachatelů. U těchto recidivujících pachatelů je vysoce pravděpodobné, že budou v trestné činnosti pokračovat i v dospělosti.⁵

1.4. Dílčí závěr

Fenoménem v negativním pojetí využití volného času dětí a mládeže je i kriminalita. Kriminalita jako taková se vyvíjela a měnila nejen v průběhu věků jako taková, ale mění se i náhled a posuzování pachatele kriminálních činů. Dochází k snižování věku pachatelů, kdy převážným faktorem je vidina snadného zisku.

---

⁵ MATOUŠEK Oldřich, KROFTOVÁ Andrea *Mládež a delikvence*.

2. Prevence kriminality

2.1. Vymezení pojmů

Preventivní politika představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, jež spoléhá především na nerepresivní prostředky. Zabývá se eliminací sociálně patologických jevů a snižováním motivů a příležitostí k páčání trestných činů. Okruh subjektů preventivní politiky zahrnuje mimo orgány činné v trestním řízení - systém justice, policie, státní zastupitelství, soudy a vězeňství (které ovšem nehrají hlavní roli), i další instituce - např. nerepresivní orgány veřejné správy, zájmová sdružení občanů, církve, podnikatelské subjekty a jednotlivé občany.

Prevence kriminality je vedle represe součástí trestní politiky.

Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní. Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejich následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislostí.

Objekty prevence kriminality:

kriminogenní faktory⁶ - sociální prostředí, příčiny a podmínky kriminality, potenciální či skuteční pachatelé trestné činnosti, potenciální či skutečné oběti trestných činů.

---

⁶ rizikovní činitelé, kteří motivují, vyvolávají, usnadňují nebo podporují páčání trestných činů

Struktura prevence kriminality

Sociální prevence

představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Sociální prevence je součástí sociální politiky. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců - objektů preventivního působení.

Situační prevence

staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezování majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna adekvátní volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vložených. Těžiště odpovědnosti za opatření situační prevence nesou především občané a obce a v rámci vymezených kompetencí i Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR.

Prevence viktimit⁷ a pomoc obětem trestných činů

je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.

---

⁷ disponovanost člověka stát se obětí, soubor osobnostních předpokladů a vnějších okolností ohrožujících jedince, který se pak stává snadněji obětí trestního činu (např. taxikář, obsluha čerpací stanice)

2.2. Úrovně preventivních aktivit

Sociální a situační přístupy se vzájemně doplňují v primární, sekundární a terciární prevenci.

Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména děti a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích.

Sekundární prevence se zabývá rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, povalečství, vandalismus, internetnické konflikty⁸, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací.

Terciární prevence spočívá v resocializaci⁹ kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění vč. rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení ...). Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.

Odpovědnost za oblast primární a sociální prevence spadá do působnosti rodiny, obce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence je s ohledem na odbornou náročnost jednotlivých aktivit záležitostí resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a v některých souvislostech i Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví. Ve specifické části populace působí i Ministerstvo obrany.

---

⁸ je střet mezi nositeli různých etnických charakteristik; obecně lze říci, že konflikt je střetem různých cílů, sil, názorů, motivů nebo hodnot.

⁹ znovuuvedení do společnosti., znovuzakotvení ve společnosti

2.3. Způsob organizování prevence kriminality v ČR

V České republice je prevence kriminality organizována na třech úrovních:

Na meziresortní úrovni - těžiště meziresortní spolupráce spočívá ve vytváření preventivní politiky vlády ve vztahu k tradiční (obecné) kriminalitě a koordinace preventivních činností jednotlivých resortů zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality a podněcování aktivit nových.

Na rezortní úrovni - programy prevence kriminality vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev, obohacují jejich běžné činnosti o nové prvky a přístupy a ovlivňují tvorbu příslušné legislativy.

Na místní úrovni - do níž jsou zapojeny orgány veřejné správy, police, nevládní organizace a další instituce působící v obcích. Podstatou systému prevence kriminality na místní úrovni je optimální rozložení působnosti v oblastech sociální a situační prevence s ohledem na místní situaci, potřeby i možnosti.

Z hlediska účinnosti jsou nejefektivnější programy prevence kriminality na místní úrovni. Představují systém metodické, koncepční a finanční podpory ze strany ústředních orgánů státní správy a samosprávy a podpory vzniku programů prevence kriminality ve městech a obcích zatížených vysokou mírou kriminality a dalšími kriminálně rizikovými jevy.

Podstatou těchto programů je součinnost orgánů státní správy, samosprávy, policie a nestátních neziskových organizací. Záběr programu je podmíněn místní situací v oblasti vývoje sociálně patologických jevů, potřebami, zájmem a schopnostmi lidí a finančními prostředky.

Za realizaci programů prevence kriminality nesou odpovědnost obecní zastupitelstva.

2.4. Strategie preventivních opatření kriminality dětí

Nejvýznamnějším prostředkem prevence kriminálního chování dětí je výchova dětí v rodinách a výchova dětí ve školách. Preventivně mohou působit i nevládní organizace. Vlivným nástrojem je také sociální politika ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží a dětmi.

Lokální, regionální i státní preventivní opatření však mohou být efektivní jen tehdy, jsou-li založena na kvalifikované detekci problémů a je-li průběžně sledován jejich očekávaný vliv i neočekávané vedlejší účinky.

Dobrá primární a sekundární prevence kriminality nemůže být tak specifická, aby bránila pouze budoucímu kriminálnímu chování dětí. Dobrá prevence musí předcházet všem typům sociálního selhání – kriminalitě, abúzu drog, odpadávání ze škol apod. Navíc cílem primární prevence nemůže být pouhá absence sociálně patologických jevů, cílem musí být prezence sociálně příznivého chování, tj. chování, jež se neslučuje s jednáním protispolečenským. Tím je myšleno, že primární a sekundární prevence je nemyslitelná bez ohledu na hodnotovou orientaci dětí, bez podpory alternativních životních programů, odklánějících rizikové děti od stylu života, který by mohl vést k jejich společenské degradaci.

Cílovou skupinou preventivních opatření mohou být:

hyperaktivní děti,
děti selhávající ve škole,
děti s poruchami chování,
děti zneužívané a týrané v rodinách,
děti z dysfunkčních rodin,
děti ze čtvrtí, kde je vysoká úroveň kriminality,
děti z rodin žijících pod hranicí životního minima
děti z rodin, v nichž chybí otec,
děti s predelikventním chováním

Volba cílové skupiny určuje nejvhodnější preventivní strategii, nejvhodnější prostředí pro ni a okruh osob, které má kromě dítěte zahrnovat. Bez jasné definice cílové skupiny, postupu práce s ní a hodnocení efektivity nemůže být prevence přínosná. Čím více prostředí, v nichž se cílová skupina zdržuje, preventivní program zahrnuje, tím větší je naděje na její ovlivnění.

Celkově lze tvrdit, že nejhorší strategií jsou u všech cílových skupin pokusy ovlivňovat pouze ohrožené děti, a to pouhým poskytováním informací. U nás je tento přístup bohužel velmi zakořeněný ve školním prostředí a bezděky jej přejímá i mnoho nestátních organizací nabízejících ve školách různé preventivní výukové programy. Ochota dětí přijímat poznatky je závislá na postoji dětí k tomu, kdo je poskytuje. Poznaitek má na dítě mnohem větší vliv, je-li spojen s přímou zkušeností dítěte. Proto má větší smysl formou interaktivního učení podporovat rozvoj sociálních kompetencí dítěte (někdy se přímo mluví o životních zkušenostech) než dítě vyučovat teoretickým poznatkům o zločinnosti, jejímu předcházení a trestání. Přehlíženou samozřejmostí je také věková přiměřenost vzdělávacího programu.

Předškolní programy pro děti

Jde o programy, jež zatím nikdy nebyly organizovány s explicitním cílem předejít budoucímu delikventnímu chování dětí. Jejich deklarovaným cílem je připravit na školní docházku ty děti, pro něž by vyučování mohlo být příliš náročné, a které by proto mohly dříve nebo později ve škole selhávat.

Děti mají být programem motivovány pro své vzdělávání. V anglosaské literatuře se někdy tyto programy jako programy Head Start (náskok). Jsou nabízeny dětem z ohrožených rodin, případně dětem z chudých městských čtvrtí, obvykle jeden až dva roky před začátkem školní docházky v rozsahu několika hodin týdně. Jsou v podstatě hrou na školu, v níž mají děti velkou volnost, přihlíží se k jejich odlišnostem a výuková zátěž je minimální.

Programy určené rodičům

Některé programy pro předškolní děti se neorientují na jejich intelektuální vývoj a vzdělávací perspektivu, ale zaměřují se na poskytování poradenských terapeutických služeb rodičům rizikových dětí.

Cílem těchto programů je:

- zlepšit připravenost dětí na docházku do školy, zvýšit motivaci větších dětí pro vzdělávání a zlepšit výsledky v e škole,
- zlepšit rodičovské dovednosti, omezit fyzické trestání dětí, zintenzivnit kontakt mezi dětmi a rodiči, zvýšit sebedůvěru rodičů,
- podpořit rodiče v jejich vzdělávání a v jejich motivaci pro práci, snížit nezaměstnanost živitelů rodiny,
- pomoci rodinám řešit problémy související s abúzem alkoholu a jiných drog, s psychickými poruchami a jinými zdravotními problémy
- zlepšit vazby rodičů k místní komunitě

Programy vázané na školu

Tradičně je škola pokládána za místo, kde se děti učí znalostem, případně si osvojují postupy umožňující racionálně řešit jasně definované problémy, příslušející do jednotlivých předmětů. Škola však může učit více. S tím, jak slábne vliv hlavní tradiční socializační instituce na děti – rodiny, doufají mnozí, že škola by ji mohla nahradit právě v posilování těch postojů a dovedností, jež jsou předpokladem prosociální, nekriminální dráhy.

Školy existují prakticky ve všech zemích, většina dětí do nich chodí, ve školách jsou k dispozici dětem učitelé, kteří jsou ve společnosti víceméně respektováni. Školy mohou ovlivňovat nejen své žáky, ale i rodiče dětí a celé komunity. V řadě škol jsou dětem k dispozici vyspělé komunikační technologie. Školy mohou pro děti organizovat programy i mimo vyučování. Proto se na školy hledí s takovými nadějemi a proto se od škol čeká více, nežli jsou často schopny a ochotny poskytovat .

V zásadě se dá říct, že rozlišujeme tři přístupy, které se ve školách na celém světě začínají prosazovat k podpoře „kultury zákonnosti“.

První přístup: zdůrazňuje *občanské vzdělávání*. Jeho cílem je vychovat dobré občany, kteří se budou chtít angažovat na tvorbě zákonů i na vládnutí ve své zemi.

Druhý přístup: považuje za významné *vzdělávání v právu* a v tom, jak má být správně právo ve společnosti uplatňováno.

Třetí přístup: vidí ohnisko svého zájmu v *morálním vzděláváním*, při němž se děti učí zaujímat stanoviska ke kriminálnímu chování jiných lidí.

Preventivní vliv však mohou mít i výukové programy, které se výslovně nezabývají kriminalitou. Děti se mohou přímo ve škole učit sociálním dovednostem. Mohou si osvojit, jak se slušně o něco žádá, jak se dá neagresivně odvrátit agresivní chování někoho jiného, jak se dá odmítnout, jak se dá odmítnou něco, co se nemá dělat či přijímat, jak se dá odložit bezprostřední uspokojení ve prospěch většího uspokojení v budoucnu. Tyto programy se zkoušejí obvykle od třetích až čtvrtých tříd. Větší děti se mohou učit sociálním dovednostem tak, že si přehrávají určité společenské role, jejich výkon je nahráván na videorekordér a hodnocen dítětem samým, spolužáky i učitelem. Takový postup však od učitele vyžaduje mnoho taktu, cílem totiž musí být v každém případě posílené - nikoli zdeptané sebehodnocení dítěte. Učitel by měl být na takový postup vyškolen specialistou a jeho první pokusy by měly být specialistou revidovány.

2.5. Státní program prevence v ČR

V naší republice je vrcholným státním orgánem prevence Republikový výbor pro prevenci kriminality zřízený v roce 1993, v němž zasedají zástupci všech zainteresovaných ministerstev a zástupci Mezirezortní protidrogové komise. Předsedá mu ministr vnitra. Republikový výbor disponuje státními prostředky na podporu komplexních preventivních programů na místní úrovni. Jednou z podmínek přidělení grantu na prevenci kriminality je zřízení funkce manažera preventivních programů.

Na Ministerstvu vnitra ČR existuje zvláštní *odbor prevence kriminality*, který má za úkol poskytovat podporu i prostředky obecním zastupitelstvům a státním i nestátním organizacím, jež se prevencí zabývají. Své úkoly v oblasti prevence mají a pro sebe si je formulují i jednotlivá ministerstva. Primární prevencí na školách se má podle Programu sociální prevence a prevence kriminality schváleného vládou především zabývat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, úkolem Ministerstva práce a sociálních věcí ČR je především se zabývat sekundární prevencí zaměřenou na ohrožené mladé lidi, jejich rodiny a na skupiny mládeže.

Na obvodních, resp. Okresních úřadech vznikají specializovaná *oddělení sociální prevence*, jež jsou metodicky řízena oddělením sociální prevence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Toto ministerstvo zavádí funkci sociálního asistenta a školí její budoucí vykonavatele. Sociální asistent je specialista na terénní sociální práci s dětmi a mládeží ohroženými sociálním selháním.

Ministerstvo vnitra, které má koordinovat preventivní programy, podporuje zřízení funkce místního koordinátora preventivních aktivit a organizuje zaškolování odborníků pro tuto funkci. Grantový program ministerstva vnitra se v současnosti zaměřuje na prevenci. Ministerstvo spravedlnosti je odpovědné jednak za zacházení s obviněnými a odsouzenými mladistvými, jednak je zřizovatelem Institutu kriminologie a sociální prevence, který provádí kriminologický výzkum.

Na místní úrovni mohou vznikat z iniciativy starostů nebo obecních zastupitelstev komise pro prevenci kriminality, jejich složení by mohli navrhnout místní koordinátoři prevence. V komisi by měli zasedat kromě tajemníka okresního úřadu zástupci státních i nestátních subjektů zainteresovaných na snižování kriminality, resp. na efektivní práci s rizikovou mládeží.

2.6. Dílčí závěr

V této kapitole jsem se zabýval samotnou otázkou prevence kriminality. Obecnými pojmy jako jsou sociální prevence, situační prevence prevence viktimnosti a pomoc obětem trestných činů. Dále jsou zde uvedeny úrovně, strategie a programy preventivních aktivit a samotné strategie prevence kriminality vázané na děti předškolního věku, na rodinu, školu a komplexní záměr státního programu.

3. Volný čas

3.1. Vymezení pojmu volný čas

Pojem volný čas je dnes často užívaným pojmem. Většina jeho uživatelů ho používá v běžném hovorovém smyslu t.j. ve smyslu pouhého odpočinku, rekreace nebo zábavy a obvykle si přitom neuvědomuje plný obsah a celou vnitřní a vnější teoretickou a praktickou složitost sociální problematiky, kterou tento pojem představuje. Pod pojmem volný čas se nerozumí pouze dovolená nebo prázdniny, kdy se člověk obvykle věnuje sportu, turistice nebo poznávání přírody. Mnohem více se chápe jako suma veškerého volného času, který člověku zůstává po splnění každodenních povinností, ve škole nebo v zaměstnání. Ve volném čase máme možnost věnovat se činností, které máme rádi, baví nás, uspokojují nás, přinášejí nám radost a uvolnění. Prostě je dělat chceme a můžeme.

Lidská společnost je složitým systémem a volný čas v ní nelze oddělit od jiných cílů. Pro dosažení tělesné, psychické a sociální pohody je třeba, aby jedinec nebo skupina dokázali stanovit si své cíle a dosahovat jich, aby se jim dařilo uspokojovat své potřeby a vytvářet pozitivní vztahy se svým okolím. Volný čas je pro každého jedince právem, které nemůže být upíráno na základě pohlaví, sexuální orientace, věku, rasy, náboženství či víry, zdravotního stavu, postižení nebo ekonomického postavení. Rozvoji volného času napomáhá zajištění základních životních podmínek, jako je bezpečí obydlí, potrava, zdroj finančních prostředků, vzdělání a sociální spravedlnost.

3.2. Co je to volný čas?

Volný čas, jeho naplňování a využívání, je téma ožehavé a zasahující do řady oblastí. Otázky volného času obsahové vymezení, stejně jako kvalita jeho využívání, patří mezi témata ve vyspělých státech značně frekventovaná. Volný čas je problém pedagogický, sociologický, psychologický, ale je také úspěšným podnikatelským odvětvím, které jde často proti pedagogickým snahám.

Aktivity volného času mohou mít charakter aktivní nebo receptivní. Potřeby realizované ve volném čase nemají charakter uhájení prosté existence, avšak psychická

hranice mezi potřebami zbytnými a nezbytnými je proměnlivá, je podmíněna historicky, lokálně, osobností dítěte, mladého člověka atd. Uspokojování potřeb volného času mladého člověka se může bezprostředně projevit dle známého úsloví: „Kdo něco dělá – nezlobí“. Neuspokojování může naopak mít odraz ve skryté frustraci vedoucí až k různým formám agresivity a dalších společensky nežádoucím projevům. Návyky využívání volného času se vytvářejí v dětství a základy si jedinec nese po celý život.

Jak využívat a naplňovat volný čas se mladý člověk musí učit v rámci své socializace. Výchova k účelnému využití volného času a jeho vhodné organizace je tedy součástí výchovně vzdělávacího procesu. V současné společnosti se projevuje nárůst volného času mladé generace. Je např. osvobozována od mnoha dříve obvyklých povinností souvisejících s chodem domácnosti apod. Mění se systém hodnot nejen mladé generace, ale celé společnosti. Má-li volný čas plnit své poslání, je potřeba vytvářet podmínky a podporovat žádoucí aktivní činnosti, které mohou nabízet zařízení pro volný čas dětí a mládeže.

Stát ovlivňuje volný čas dětí a mládeže, aniž přitom narušuje jeho základní specifika. Státní zainteresovanost spočívá: v zakládání a financování sítě zařízení pro volný čas dětí a mládeže, ovlivňování jeho jejich činnosti k pestré a diferencované nabídce pro různé věkové a sociální skupiny v různých zájmových činnostech, v pomoci organizacím, sdružením a spolkům pracujícím s dětmi a mládeží. Stát dále pomáhá vytvářet podmínky pro uspokojování tužeb dětí a mládeže po spontánní aktivitě ve volném čase.

3.3. Formy aktivit volného času

Za volný čas je považován čas, němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů, volí svou činnost. V žádném dalším životním období není jedinec schopen zajímat se o tak široké spektrum zájmových aktivit jako v dětství a dospívání. Dospělí jdou spíše cestou zúžení okruhu zájmů a prohlubování určitého druhu zájmu a činnosti.

Současný vývoj volnočasových aktivit dětí a mládeže není příliš pozitivní. Prohlubuje se spíše pasivita, konzumnost a nenáročnost aktivit. Snižuje se frekvence aktivit. Pouze jedna aktivita má každodenní frekvenci. Jedná se o sledování televize. Mezi týdenní aktivity patří poslech hudby, četba časopisů, schůzky s přáteli a nicnedělání. Měsíční frekvenci většinou mají návštěvy restaurací a kaváren, aktivní sportování, návštěva diskoték, kina, večírky, turistika, studium a mimoškolní vzdělání.

Závažným se jeví mizení podílu volného času, který děti a mládež věnují vzdělávání. Tento trend může mít celospolečenský a ekonomický dopad, protože moderní civilizační procesy charakterizuje provázanost ekonomiky, vzdělanosti, vědy a hudby.

Pasivní trávení volného času– Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže jsou ovlivněny vývojem společnosti, kdy se část mládeže dostává na „šikmou plochu“ díky akčnímu vakuu ve volném čase. Tento vliv je ještě markantnější v té části populace, která má výrazněji vyjádřenou potřebu mimořádných zážitků bez schopnosti získat uspokojující prožitky vlastní aktivní činností a vlastním přičiněním.

Do této skupiny dětí a mládeže se zvýšeným rizikem výskytu společensky nežádoucích jevů patří:

- chroničtí sledovači televize, filmů a počítačových her
- mládež bloudící po ulicích a restauračních zařízeních a ubíjející nudu
- mládež vyhledávající dramatické dobrodružné aktivity zástupným způsobem, pomocí násilí, kriminality, drog, alkoholu apod.

Aktivní trávení volného času – kvalitní náplň pro volný čas se samozřejmě nevyřeší všechno, ale když má dítě nabídku pestrou a má šanci, že v něčem z toho bude úspěšné, zmenšuje se pravděpodobnost, že něco zničí, že někoho zmlátí, že se opije nebo že sáhne po drogách. A nebo je alespoň pravděpodobnost o hodně menší.

Aktivní trávení volného času a aktivní odpočinek musí splňovat následující funkce:

- aktivní přístup dětí a mládeže k provádění této činnosti
- kompenzace jednotvárné zátěže (při vyučování, dlouhém sezení, nerovnoměrném zatěžování jednotlivých oblastí mozku a nervové soustavy apod.)
- utváření a pěstování zdravého životního stylu
- zájmová činnost s účastí na práci ve výtvarných, přírodovědeckých, technických, hudebních kroužcích apod.
- fyzická aktivita realizovaná organizovanou tělovýchovou a sportovní činností a neorganizovanou tělovýchovou a sportem
- pohyb na čerstvém vzduchu spojený s fyzickou aktivitou (s turistikou, prací na zahradě apod.)
- činnost prováděná venku a při pohybové aktivitě
- zábava která přispívá k rozvoji osobnosti a kompenzuje duševní napětí

Rád bych se zastavil u bodu, který se týká utváření a pěstování zdravého životního stylu. Do této oblasti spadá především rozvoj psychické, tělesné a duševní stránky člověka. Právě toto úzce souvisí s tím jak trávíme svůj volný čas. Volný čas tak pomáhá utvářet naší osobnost. Ve svém volném čase regenerujeme, vzděláváme se, kompenzujeme svoje pracovní nasazení jinou činností, děláme to co nám přináší uspokojení a uvolnění. Všechny tyto činnosti jsou výrazem našeho životního stylu. Volný čas, je proto ideální doba pro utváření našeho *zdravého* životního stylu.

Jedním z hlavních cílů dodržování zdravého životního by měla být harmonie tělesného a duševního zdraví. V dobách antického Řecka byl pro toto výraz *Kalokagathia*, - ideál harmonického souladu a vyváženosti tělesné i duševní krásy a dobroty, ctnosti a statečnosti.

V dnešní době lidé zjišťují, že dostatek volného času a věnování se svým zálibám a dalšímu rozvoji v mimopracovních činnostech, je pro ně důležitější než nějaké výraznější prosazení se v zaměstnání a s tím i spojené vyšší finanční ohodnocení.

Argumentují tím, že když budou vydělávat více peněz, budou v práci trávit daleko více času a vydělané peníze si stejně neužijí.

U dětí, které jsou ve věku, ve kterém se začíná utvářet jejich osobnost a už začínají mít svůj vlastní náhled na svět, má vliv na utváření zdravého životního stylu především rodina a škola. U dětí je nesmírně důležité, aby rozvoj jejich tělesné, psychické a duchovní kultury byl v rozumné rovnováze. Právě zde vidím velký význam sociální pedagogiky, která nachází uplatnění ve vlastní výchovné činnosti, sociálně výchovné práci ve výchovných zařízeních včetně škol, organizováním různých akcí např. táborů, vzděláváním výchovných pracovníků a osvětou pro rodiče.

Aktivity spojené s médii – negativní fenomén, který v současné době působí na mladou generaci je medializace. Ta narůstá pod tlakem masové kultury a především komerční televize.

Už mnoho let se diskutuje o vlivu filmů, televize a nejnověji počítačových her na psychiku dítěte. Vedle toho, že náruživí „sledovači“ těchto médií jsou ohrožováni na zdraví (zrak, pohybový aparát, oběhový systém, nervová soustava a jiné orgány), jsou tito mladí jedinci konfrontováni s násilím, které se stalo každodenní součástí zpravodajství i ostatních televizních programů, akčních filmů a videoher. Jejich hrdinové se chovají agresivně a bývají často odměněni a nebo přinejmenším nepotrestáni. Takto poskytovaný pohled na život je značně zkreslený. Poškození oběti, její bolest, emoční a materiální důsledky násilného chování nejsou nikterak brány v potaz, natož zohledněny. Nejsou ve skutečnosti reálné, což děti nedokáží posoudit.

Zejména je zde nebezpečí u menších dětí, které mohou nabýt dojmu, že násilí je součástí života a že s jeho pomocí lze dosáhnout svého.

Cesta, jak se bránit těmto vlivům, nevede přes zakazování. Důležitá je dobře fungující rodina, kde rodiče věnují dětem dostatek času. Ty pak nejsou odkázány pouze na média, která nejsou jejich jediným společníkem. Nedochozí potom k úpadku kultury jazyka a duše dětí nehrubnou a nechudnou tím, že jsou zahlceny televizními a internetovými informacemi (velice široké téma a zasluhuje si samostatnou práci)

3.4. Vliv volného času na delikventní chování dětí

Značný podíl na rozvoji negativního chování dětí má nežádoucí způsob prožívání volného času. Delikventní děti většinou přejímá ve způsobu trávení volného času špatné společensko kulturní návyky svých rodin. Ukazuje se, že delikventní jedinci mají často více volného času než jejich nedelikventní vrstevníci a také subjektivní pocit volného času je u nich výrazně vyšší. To souvisí s omezenou zájmovou sférou, s absencí trvalejších zájmů a z to plynoucí pocit nudy.

Převažuje pasivní, konzumní způsob trávení volného času, který je charakteristický nedostatkem iniciativy a tvůrčích činností. Tvorba, vzdělání, aktivní poznávání, bývají většinou zcela mimo zájem mladých delikventů. Nad delikventními dětmi obvykle chybí dohled. Jak vyplňují svůj volný čas, a chybí přispění rodiny k vytvoření pocitu bezpečí.

3.5. Vliv rodiny jako prvotní a prvořadý činitel působící při výběru volnočasových aktivit dítěte

Rodina jako primární sociální skupina je od prvopočátku života dítěte důležitá nejen pro samotný vývoj a nasměrování dítěte, ale má značný vliv i na způsob a kvalitu využití volného času dítěte. Rodina vytváří nejen hmotné podmínky, ale i sociální ochranu a vzor pro začlenění nového jedince do společnosti a utváří prvotní hodnotovou orientaci dítěte. Na volný čas dětí v rodině působí do značné míry jak ekonomické, tak sociální faktory rodiny. Vliv má i věk a sociální zralost rodičů.

Značný vliv na vývoj dítěte a s tím spojené využití volného času dítěte má i současný model rodiny, kdy se zmenšuje, až vytrácí dominantní vliv otce jakožto hlavy rodiny a dochází k zrovnoprávnění role matky. Matka se stává rovnocenným partnerem otce a někdy má významnější vliv na chod rodiny a veškeré dění v rodině včetně využití volného času dětí. V současném ekonomickém stavu společnosti, kdy dochází k rozvírání ekonomických nůžek, se dělí a diametrálně odlišují typy matek.

Na jedné straně matky jako naprosto emancipované, materiálně a ekonomicky nezávislé na manželech (případně žijící sami s dítětem), na straně druhé matky jakožto materiálně a ekonomicky naprosto závislé na manželovi, věnující se pouze rodině a dětem a žijící životem rodiny a prostřednictvím dětí. V tomto se projevuje do značné míry vliv rodinného rozpočtu, do něhož se promítá jak samotný přínos peněz pro rodinu jak ze strany manžela, tak manželky, tak i samotný typ a výše příjmů obou. Je jiná ekonomická situace a s tím spojená možnost dětí trávit volný čas v ekonomicky silné rodině a v ekonomicky slabé rodině.

Nedílnou součástí vlivu na kvalitu života dítěte a s tím spojené využití volného času dětí, má i vzdělání a samotný rozhled rodičů. Rozdíly mohou být i v souvislosti s tím, zda rodiče sami pocházejí z úplné rodiny a jaké výchovné prostředí na ně působilo (sirotek, dětský domov, náhradní pěstounská péče, neúplná rodina, rodina pocházející z venkova, rodina „městského typu“) Všechny tyto predispozice značně ovlivňují a působí i na následnou výchovu další generace.

3.6. Působení školy na trávení volného času dětí

Od školy jako takové se očekává, že bude kladně působit na dítě v mnoha směrech. A to nejen v oblasti vědomostní, ale i v působení na rozvoj dítěte v ostatních sférách jako je kultura, sociální uvědomění a začlenění, zdravotní hledisko, oddech i samotná relaxace dětí. V současné době se opět škola snaží nabídnout dětem i možnost trávení volného času rozvojem osobnosti jedince jako takového v určité oblasti.

Znovu nabízí kroužky vzdělávací, umělecké, sportovní, včetně soutěží, předmětových olympiád a přehlídek výsledků činnosti jednotlivých oborů. Ve vzdělávacích kroužcích se mohou nadaní jedinci dále rozvíjet v tom kterém oboru a tím může škola napomoci při rozhodování o budoucí profesi dítěte. Nebo naopak organizováním sportovních soutěží může škola jednak působit v oblasti relaxace dětí a současně motivovat a učit děti soutěživosti a vytrvalosti. V kroužcích uměleckého směru opět dopomáhá k odrelaxování jedince od jednostranné zátěže vzdělávací, nebo i

může přivést nadané jedince na cestu umělecké dráhy v dospělém životě. Stejně tak působí i kroužky dramatické tvorby.

Nedílnou součástí volnočasových aktivit jsou rovněž jednorázové akce. Mezi ně může patřit návštěva historických a kulturních památek, školní slavnosti, lyžařské zájezdy, školy v přírodě, mezitřídní nebo meziškolní sportovní či vědomostní soutěže a utkání, návštěvy filmových a divadelních představení, tematické akce jednodenní (například den knihy, den vzdělanosti, den ekologie) a různé jiné činnosti.

3.7. Vliv neziskových a příspěvkových sdružení

Stejně jako se mění přístup školy, tak se mění i množství a náplň činnosti neziskových a příspěvkových sdružení působících na poli využití volného času dětí a mládeže. Z původního jednostranně zaměřeného důrazu na výuku dětí po technické stránce dochází postupně k obohacování a rozšiřování nabídek jednotlivých sdružení i ve směru uměleckém, jazykovém či sportovním. Mezi organizace, které kladou důraz na komplexní rozvoj jedince jako sociální bytost patří například Junák, Pionýr nebo Skaut. Tyto organizace učí jednotlivce nejen komunikaci s vrstevníky navzájem, ale i s jinými věkovými kategoriemi, učí je spolupráci i schopnosti řídit a podřídit se, současně vede děti ke kreativě i rozvoji znalostí. A vše nenásilnou formou včetně rozvoje pohybové aktivity těchto členů.

Dalším typem neziskových a příspěvkových sdružení jsou organizace zaměřené na jednotlivé druhy činností. Jedná se kupříkladu o umělecky zaměřená sdružení, ochranu přírody, technické dovednosti, sportovní činnosti, náboženskou orientaci či jazykové znalosti. Úroveň těchto sdružení je rozdílná jak do kvality, tak i v závislosti na místě působení. Zde působí množství různých faktorů, ať již místo, kde tento kroužek či aktivita probíhá, zda se jedná o město nebo venkov, jak finančně zajištěná aktivita je, jak je v tom kterém čase jednotlivá činnost populární i jaká je samotná úroveň jednotlivých lektorů. To vše hraje významnou a nezastupitelnou roli.

Nenahraditelnou roli v trávení volného času dětí a mládeže sehrává v porevoluční době rovněž církev a charitativní organizace. Ty jsou založeny z převážné většiny na dobrovolnosti a touze lidí pomáhat potřebným.

Zaměřují se nejen na vzdělání dětí i mládeže po stránce duchovní, tak i na různé způsoby smysluplného trávení volného času dětí. Zabývají se nejen „bezproblémovými“ dětmi a mládeží, ale uchylují se i k problematickým skupinám dětí a mládeže na okraji zájmu společnosti. Ať už se jedná o děti handikepované tělesně nebo duševně, nebo těžce nemocné. Jejich významná úloha je na poli sociálního poradenství, která je individuálně nastavená podle potřeb a zájmů dětí a mládeže adekvátních jejich věku a osobnosti.

Věnují se rovněž problematice drog, kdy jsou zřizována centra pro děti ohrožené drogami, a centra prevence pro ohrožené skupiny dětí a mládeže. Nelze zapomínat na „obvyklé“ způsoby trávení volného času dětí, kdy církve a charitativní organizace organizují různé kroužky a pořádají víkendové akce pro děti i různé tematicky zaměřené letní a zimní tábory. Při organizování veškerých takovýchto akcí je třeba pečlivě vybírat vedoucí a instruktory, aby nedocházelo k případům mravního narušení dětí ze strany těch, kteří jsou v době konání akcí za děti odpovědni.

Rovněž je důležitá koordinace jednotlivých složek, které mají na starosti využití volného času dětí a mládeže, kdy ne vždy se daří tyto jednotlivé složky skloubit a vést k ucelenému působení na jedince.

3.8. Dílčí závěr

Na volný čas dětí má vliv mnoho faktorů. V první řadě je to vliv rodiny, který je nezastupitelný. Dalším prvkem ovlivňujícím využití volného času je samotná škola. Ale pro harmonický rozvoj dítěte je také nezbytný pobyt ve skupině vrstevníků, mimo školní zařízení v zájmových a neziskových sdruženích, v církvích a charitativních organizacích, které se zabývají i rozvojem spontánní činnosti a sociálními dovednostmi a rozvojem duchovního života dětí a mládeže.

4. Sport jako fenomén v prevenci kriminality dětí

4.1. Obecné vymezení sportu

Sport pochází z původního latinského výrazu *disputare*, což znamená bavit se, trávit příjemně volný čas. Je součástí tělesné kultury, jejíž obsah tvoří pravidly přesně vymezené činnosti, osvojené v tréninkovém procesu a předváděné v soutěžích. Jako významný společenský jev je sport charakteristický jednak specifickými projevy (sportovní výkon, trénink, soutěže, diváctví) a jednak postavením a funkcemi ve vztahu k ostatním oblastem společenského života (zejména výchova, vzdělání)

Sport se vyznačuje výrazným formativním působením, které ovlivňuje tělesný, psychický a sociální rozvoj jedince. Významně se podílí na uspokojování potřeb a zájmu jedince a sociálních skupin. Současně soustřeďuje na sebe zájem širokých vrstev diváků a je prostředkem jejich kulturně výchovného ovlivňování.

Sport lze rovněž vymezit jako rekreační fyzickou aktivitu, která tvoří složku volného času a nebo činnost a nasměrování životního stylu ve vrcholové podobě (profesionální sportovní kariéra). Plní funkce zdravotní i relaxační, zahrnuje momenty soutěživosti, výkonu, regulované ventilace agrese, příslušnosti ke skupině.

Sportovní činnost se dělí na rekreační, výkonnostní a vrcholovou. Základním dělením je sport individuální a kolektivní (sportovní hry.)

4.2. Socializace sportem

Ve sportu se odrážejí společenské hodnoty a také její problémy. Vztah mezi sportem a společností je navzájem závislý, protože dění ve sportu a hodnoty v něm uznávané působí zpětně ve společnosti. Významnou roli sport sehrává ve skupině dětí a mládeže, zvláště v souvislosti se socializací, integrací do společnosti a výchovou.

Odráží kulturní hodnoty, mezi nimiž je hodnota kamarádství, úsilí dosáhnout výkonu, oceňování fair play a schopnost spolupráce. Sport tak představuje prostředí, v němž se jedinec setkává se společensky uznávanými hodnotami. Ty jej učí a pomáhají mu začleňovat se do společnosti.

Jedná se tedy o proces socializace, což je postupné vrůstání jedince jako biologické jednotky do společenských podmínek života. Je to proces, jímž se jedinec stává schopným sociálně žít v příslušné společnosti, tak zvané zespolečnění člověka. V jeho průběhu je třeba se naučit porozumět kultuře dané společnosti, přijmout za svůj určitý soubor hodnot a norem, jejichž dodržování společnost vyžaduje, a ovládnout základní způsoby chování v typických sociálních situacích. Tedy naučit se hrát různé sociální role.

Sport, jehož podstata spočívá ve hře, nabízí široký prostor pro socializační vlivy. Stejně jako při řadě činností provázejících existenci jedince, tak i ve sportu dochází k sociálním kontaktům s okolím. Realizují se zde sociální vztahy s vrstevníky, trenéry, učiteli, rodiči a dalšími osobami. Při sportu se vytváří prostor, v němž má jedinec možnost získat sociální citlivost i schopnost empatie (vcítění se). Výhoda sportu oproti jiným společenským fenoménům spočívá v tom, že má relativně jasně definovaná pravidla a sankce. Dodržování pravidel je odměňováno, porušování trestáno, a to bezprostředně. Tento postup je snadno srozumitelný zejména dětem. Jestliže dochází k porušování daných pravidel, potom to děti i dospívající mládež vnímají velmi citlivě.

Ačkoli nemůžeme jednoznačně a prokazatelně potvrdit přímý vztah mezi provozováním sportu a pozitivními socializačními dopady, je zřejmé, že žádoucí průběh socializačního procesu s vazbami na sport nepochybně souvisí. Přitom je třeba vzít na vědomí, že samotná fyzická zkušenost ještě sama o sobě nemusí být tím největším přínosem socializaci na půdě sportu. Být rychlejší než ostatní, trefit se do branky či vyhrát závod není z pohledu socializace zdaleka tak důležité, jako zpětná vazba od těch, kteří hrají v životě jedince důležitou roli. Právě prostřednictvím těchto vazeb a vztahů se utváří prakticky stimulativní chápání úspěchu a prohry, tedy kategorií dále rozvíjených a aplikovaných v každodenním životě mimo sport. Socializace sportem je silně ovlivněna zejména třemi faktory. Možnostmi a mezemi aktivní účasti, podporou okolí a přijetím úlohy potencionálního účastníka organizovaných forem sportu.

4.3. Podíl sportu na volném čase dětí

Volnočasové aktivity a místo sportu v nich jsou jedním z projevů životního stylu dětí a mládeže. Ti, kteří se pravidelně a přiměřeně věnují tělesné aktivitě a sportu se těší lepšímu zdraví. Sportující jedinci mnohem snadněji inklinují k dodržování zásad zdravého životního stylu. Lépe zvládají psychický stres a pokud se ocitnou v nepříznivé životní situaci, dokážou jí lépe čelit. Sportující děti mívají rovněž lepší studijní výsledky, protože se dokáží lépe koncentrovat na výkon a díky sportu bývají vytrvalejší a cílevědomější. Mnozí rodiče ovšem vidí ve sportování dětí, které není na vrcholové úrovni, pouze ztrátu času, který by mělo dítě věnovat přípravě do školy. Stává se, že při neúspěších ve škole zakáží dítěti veškeré sportovní aktivity, aniž by si uvědomili, že tím brání dítěti v odreagování od stresů ze školy a jednostranné zátěže.

Ukazuje se, že sport patří mezi významné aktivity volného času adolescentní populace. I zde se ovšem projevuje narůstání nerovnosti mezi různými skupinami obyvatel. Tím se mění i podmínky v oblasti sportu. Začíná se zde objevovat faktor náležitosti k určité společenské třídě podle provozovaného typu sportu dítěte. Některé typy sportu v dnešní době mohou provozovat pouze děti z lépe situovaných rodin.(golf, tenis,hokej). Podíl a podpora státu na poli sportovních odvětví není v současné době taková, jako byla v minulosti. V dnešní době hrají důležitou roli soukromí sponzoři. Ovšem ani nyní nesmíme opomenout nadšení a obětavost některých trenérů a cvičitelů, kteří nezištně vedou děti ke sportu a pravidelnému cvičení a motivují je v jejich vytrvalosti a úsilí.

4.4. Dílčí závěr

Sport se řadí mezi prostředky, jimž se přisuzuje pozitivní vliv v prevenci negativních sociálních jevů. Kapitulu sportu jsem zařadil proto, že sám jsem od školního věku sport provozoval. Sport mi pomohl překonat úskalí dospívání a v současné době vedu cizí i své děti ke sportovním aktivitám.

Praktická část

5. Výzkum volného času žáků ZŠ

5.1. Stanovení hypotézy: Zjištění, jakým způsobem tráví svůj volný čas žáci I. Stupně ZŠ a žáci II. stupně ZŠ

Hypotéza

Děti na první stupni ZŠ preferují volnočasových aktivit spíše sportovní aktivity, na rozdíl od dětí na druhém stupni základní školy.

Úvod

Výzkum se bude zabývat dvěma skupinami dětí umístěných na prvním a druhém stupni ZŠ. Výzkumný vzorek se bude prověřovat z hlediska výběru aktivit, z hlediska určení prvního či druhého stupně ZŠ a z hlediska dispozic, které se váží na vzdělání rodičů respondenta.

Zkoumaný vzorek byl vybrán z prostředí Základní školy Ratibořická, Praha 9, Horní Počernice a výzkumu se účastnilo celkem 40 respondentů. Z prvního stupně ZŠ se účastnilo 17 respondentů, z druhého stupně ZŠ se zúčastnilo 23 respondentů.

U obou skupin budou použity identické postupy při získávání nových údajů. Z jednotlivých údajů každé skupiny, které budou navzájem porovnány, se stanoví závěr.

5.2. Charakteristika zkoumaného vzorku

Výběr účastníků v rámci sociologického výzkumu byl proveden na Základní škole Praha 9, Horní Počernice. Jednalo se o žáky prvního a druhého stupně. Za účelem provedení našeho výzkumu, který má vztah k hypotéze č.1 byl vybrán zkoumaný vzorek v celkovém počtu 40 respondentů. Žáci prvního stupně byli zastoupeni v počtu 17. respondentů, žáci druhého stupně byli zastoupeni v počtu 23. respondentů. Tito respondenti byli různého věkového rozptylu, což není zásadní v tomto výzkumu, jelikož skupiny jsou jasně rozděleny na první a druhý stupeň.

Respondenti byli poučeni o průběhu výzkumu, s danými podmínkami souhlasili, byla posouzena mentální schopnost jednotlivých účastníků a tato byla vyhodnocena jako dostačující ke splnění daného úkolu.

Při vyplňování dotazníku byl zvolen skupinový přístup, kdy respondenti odpovídali na písemné zadání otázky, při nejasnostech byli poučeni. Odpovědi samostatně zaznamenávali do formuláře dotazníku.

Formulace problému

Již teoretická část se zabývala problematikou trávení volného času dětí a mládeže a tato skutečnost bude definována v rámci výzkumu v praktické části této práce. Je zřejmé, že se u jednotlivých skupin mládeže (v našem případě se jedná o první a druhý stupeň ZŠ) setkáváme s rozdílnými formami trávení volného času.

Výzkum bude zaměřen na zjištění aspektů, které tyto formy ovlivňují. (Vzdělání rodičů, věk vzhledem ke stupni ZŠ, pohlaví apod.)

Výzkumná metoda

Byla zvolena výzkumná metoda formou dotazníku. Jedná se o otázky písemného charakteru, tematicky zaměřené k hypotéze č.1.

Byl sestaven dotazník, který obsahuje 8 otázek, které se vztahují k problematice číslo 1. Otázky jsou formulovány tak, aby co nejvíce přiblížily údaje a postoje klienta.

Organizace výzkumu

Dotazník vyplnilo 40 respondentů, žáků základní školy prvního a druhého stupně. Dotazníky byly vyplňovány skupinovou formou za asistence vedoucího výzkumu. Respondenti byli ujištěni, že uvedené informace slouží pouze k účelu tohoto výzkumu a nebudou zneužity. V případě nejasností bylo poskytnuto poradenství k jednotlivým otázkám.

Otázky v písemné podobě byly formulovány jasně, zřetelně a nebyly příliš komplikované. Tato skutečnost byla potvrzena minimálním množstvím dotazů ze strany respondentů ohledně nejasností.

Každý respondent potřeboval k vyplňování dotazníku různě dlouhý časový úsek. Všech 40 účastníků výzkumu zadaný úkol zdárně dokončilo. Samotní respondenti potvrdili nenáročnost zadaných úkolů.

**5.3. Tabulka č. 1. Odpovědi respondentů na otázky
v dotazníku se vztahem k hypotéze**

Počet osob- celkem	První stupeň	%	Druhý stupeň	%	Celkem
	ZŠ	1.stupně	ZŠ	2.stupně	%
	17		23		40
Pohlaví ženské	10	58	18	78	70
uvádí i odpověď sport	14	82	7	30	78
umožňují mi něčemu se naučit	6	35	13	57	48
Vzdělání rodičů max.dosažené vysokoškolské	13	76	13	57	65
Každý den sledování televize	9	53	16	70	63
Každý den práce počítačem	5	29	8	35	33
Každý den četba knih	9	53	5	22	35
Každý den aktivní sportování	13	76	10	43	58
1x týdně návštěva sportovních utkání	3	18	6	26	23
Každý den manuální činnosti	5	29	8	35	33

5.4. Vyhodnocení výzkumu

1.První stupeň ZŠ - počet respondentů zkoumaného vzorku na I.stupni ZŠ činil celkem 17 osob.

Odpověď: „pohlaví ženské“

Z celkového počtu 17 respondentů bylo 10 z nich dívek. Tento údaj nám poukazuje na procentuální zastoupení dívek ve zkoumaném vzorku. Tento údaj není tak zásadní.

Odpověď: „uvádí odpověď sport“

Z celkového počtu 17 respondentů uvádí mezi svými koníčky sport celkem 14 z nich. Tento údaj nám vyjadřuje zastoupení v 82% a tudíž lze kladně hodnotit nadpoloviční většinu respondentů, kteří tráví svůj volný čas aktivním sportem.

Odpověď :“ umožňuje mi něčemu se naučit“

Z celkového počtu 17 respondentů kladně odpovědělo 6 z nich. V procentuálním vyjádření lze konstatovat, že 35 % respondentů ze zkoumaného vzorku si vybírá aktivitu při trávení svého volného času, která mu umožňuje něčemu se naučit.

Odpověď :“vzdělání rodičů maximálně dosažené vysokoškolské“ (alespoň u jednoho z nich)

Z celkového počtu 17 respondentů kladně odpovědělo 13 z nich. V procentuálním vyjádření lze konstatovat, že 76%, tudíž nadpoloviční většina žáků 1. stupně má rodiče, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání(alespoň u jednoho z nich.) Lze se domnívat, že vysokoškolsky vzdělaní lidé budou mít větší tendence vést své děti k výchově ve smyslu zdravého životního stylu, tudíž je budou podporovat ve trávení svého volného času formou sportovních aktivit

Odpověď :“každý den sledování televize“

Z celkového počtu 17 respondentů kladně odpovědělo 9 z nich. V procentuálním vyjádření se jedná o 53% respondentů ze zkoumaného vzorku, tudíž nadpoloviční většina, ale pouze v nepatrném množství. Vzhledem ke konzumnímu trendu současné společnosti lze konstatovat, že tento výsledek je překvapivý a je hodnocen kladně.

Odpověď :“každý den práce s počítačem“

Z celkového počtu 17 respondentů kladně odpovědělo 5 z nich. V procentuálním vyjádření se jedná o 29 % respondentů ze zkoumaného vzorku. Vzhledem k alarmujícím informacím se kterými se v současné době setkáváme, lze tento výsledek považovat za překvapivý, neboť 29 % z celkového počtu 17 respondentů není tak vysoký. Toto lze hodnotit ze dvou pohledů- první pohled nám nastiňuje zájem mládeže vzdělávat se v oblasti výpočetní techniky, druhý pohled nám nastiňuje trávení volného času u počítače na úkor aktivního trávení volného času.

Odpověď :“každý den četba knih“

Z celkového počtu 17 respondentů kladně odpovědělo 9 z nich. V procentuálním vyjádření se jedná o 53 % respondentů ze zkoumaného vzorku. Tento údaj se jeví velice uspokojivý, neboť četba knih rozvíjí u jedince nejen fantazijní představy, ale i zdokonaluje v dovednosti čtení, osvojování gramatických pravidel apod.

Odpověď :“každý den aktivní sportování“

Z celkového počtu 17 respondentů kladně odpovědělo 13 z nich. V procentuálním vyjádření se jedná o 76 % respondentů ze zkoumaného vzorku. Jelikož se jedná o nadpoloviční většinu kladných odpovědí lze tuto skutečnost hodnotit jako pozitivní.

Odpověď :“jedenkrát týdně navštěvuje sportovní utkání“

Z celkového počtu 17 respondentů byly tři kladné odpovědi. V procentuálním vyjádření se jedná o 18 % respondentů ze zkoumaného vzorku. Jelikož se jedná o takto nízké procento kladných odpovědí, lze tuto skutečnost hodnotit kladně, neboť pouze 18 % ze 17 respondentů preferuje pasivní trávení volného času na úkor aktivního.

Odpověď :“každý den manuální činnosti „

Z celkového počtu 17 respondentů bylo 5 kladných odpovědí. V procentuálním vyjádření se jedná o 29 % respondentů ze zkoumaného vzorku. Lze konstatovat, že manuální činnosti nepatří mezi oblíbené mezi respondenty, neboť se procentuálně nepřibližují ani polovině kladných odpovědí.

2. Druhý stupeň ZŠ - počet respondentů zkoumaného vzorku na II.stupni ZŠ činil celkem 23 osob.

Odpověď: „ pohlaví ženské“

Z celkového počtu 23 respondentů bylo 18 z nich dívek. Tento údaj nám poukazuje na procentuální zastoupení dívek ve zkoumaném vzorku. Tento údaj není tak zásadní.

Odpověď: „uvádí odpověď sport“

Z celkového počtu 23 respondentů uvádí mezi svými koníčky sport celkem 7 z nich. Tento údaj nám vyjadřuje zastoupení v 30% a tudíž lze konstatovat, že dochází na druhém stupni k poklesu množství respondentů, kteří tráví svůj volný čas aktivním sportem.

Odpověď :“ umožňuje mi něčemu se naučit“

Z celkového počtu 23 respondentů kladně odpovědělo 13 z nich. V procentuálním vyjádření lze konstatovat, že 57 % respondentů ze zkoumaného vzorku

si vybírá sport jako aktivitu při trávení svého volného času, která mu umožňuje něčemu se naučit. Zde dochází k markantnímu nárůstu orientace na praktické využití volnočasové aktivity.

Odpověď :“vzdělání rodičů maximálně dosažené vysokoškolské“ (alespoň u jednoho z nich)

Z celkového počtu 23 respondentů kladně odpovědělo 13 z nich. V procentuálním vyjádření lze konstatovat, že 57%, tudíž slabší nadpoloviční většina žáků 2. stupně má rodiče, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání (alespoň u jednoho z nich.)

Lze se domnívat, že vysokoškolsky vzdělání lidé budou mít větší tendence vést své děti k výchově ve smyslu zdravého životního stylu, tudíž je budou podporovat ve trávení svého volného času formou sportovních aktivit.

Odpověď :“každý den sledování televize“

Z celkového počtu 23 respondentů kladně odpovědělo 16 z nich. V procentuálním vyjádření se jedná o 70% respondentů ze zkoumaného vzorku, tudíž nadpoloviční většina. Zde se začíná projevovat větší vliv konzumního trendu současné společnosti, kterým jsou žáci druhého stupně negativně ovlivněni celkovým prostředím kolem sebe.

Odpověď :“každý den práce s počítačem“

Z celkového počtu 23 respondentů kladně odpovědělo 8 z nich. V procentuálním vyjádření se jedná o 35 % respondentů ze zkoumaného vzorku.

Zde je jasný posun v navýšení zájmu dětí trávit volný čas u počítače, což je dá se říct, dnešní trend. Opět je to na úkor aktivního odpočinku a odrelaxování dětí z jednostranného zatížení.

Odpověď :“každý den četba knih“

Z celkového počtu 23 respondentů kladně odpovědělo 5 z nich. V procentuálním vyjádření se jedná o 22 % respondentů ze zkoumaného vzorku. I zde se projevuje pokles zájmu dětí o četbu, na rozdíl od žáků prvního stupně.

Odpověď :“každý den aktivní sportování“

Z celkového počtu 23 respondentů kladně odpovědělo 10 z nich. V procentuálním vyjádření se jedná o 40 % respondentů ze zkoumaného vzorku. Rovněž zde se projevuje úbytek zájmu dětí druhého stupně o sportovní vyžití aktivní formou.

Odpověď :“jedenkrát týdně navštěvuje sportovní utkání“

Z celkového počtu 23 respondentů bylo 6 kladných odpovědí. V procentuálním vyjádření se jedná o 26 % respondentů ze zkoumaného vzorku. Zde je mírný nárůst množství respondentů, kteří tráví volný čas pasivní formou. V tomto případě návštěvou sportovního utkání. Nedá se to považovat za příliš negativní trávení volného času, protože i v samotném sledování sportovních akcí si děti vštěpují pravidla fair play.

Odpověď :“každý den manuální činnosti „

Z celkového počtu 23 respondentů bylo 8 kladných odpovědí. V procentuálním vyjádření se jedná o 35 % respondentů ze zkoumaného vzorku. I zde dochází k mírnému nárůstu respondentů, kteří projevují zájem o manuální činnost, ať se již jedná o práce na zahradě, pomoc v domácnosti apod. Tento trend lze považovat za pozitivní, neboť učí děti odpovědnosti a pracovitosti, což je deviza do jejich dalšího života.

Graf: porovnání výsledků odpovědí uvedených v dotaznících se vztahem k hypotéze

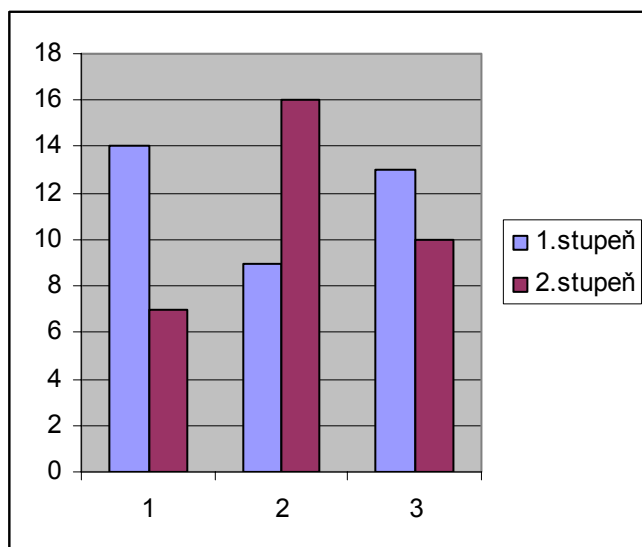
0-18 - počet respondentů

1-3 - aktuální otázky

1- uvádí odpověď sport

2- každý den sledování Tv

3- každý den aktivní sportování

Bod číslo 1 uvádí: každý den se věnuje sportu

Bod číslo 2 uvádí: každý den sledování Tv

Bod číslo 3 uvádí: každý den aktivní sportování

5.5.Závěr vyplývající z výzkumu

Děti na první stupni ZŠ preferují volnočasových aktivit spíše sportovní aktivity, na rozdíl od dětí na druhém stupni základní školy.

Sociologický výzkum byl proveden podmínkách základní školy na Praze 9. Vyplňování dotazníku ke zjištění údajů, které se vztahují k hypotéze číslo 1, se zúčastnilo 40 žáků Základní školy 1 a 2. stupně. Vzhledem k dosaženým výsledkům lze konstatovat, že děti na 1. stupni ZŠ více inklinují k výběru volnočasových aktivit ve formě sportu, než děti na 2.stupni ZŠ. Ze získaných údajů lze stanovit závěr, že děti na 1. stupni preferují sport před jinými volnočasovými aktivitami na rozdíl od dětí na stupni druhém. Vzhledem k tomuto zjištění lze konstatovat, že se podařilo potvrdit stanovenou hypotézu.

Potvrzení hypotézy nám zobrazuje výše uvedená tabulka, ze které lze číst údaje, které vypovídají o většinovém podílu prvního stupně v oblasti aktivního přístupu k volnočasovým aktivitám ve formě sportu.

Toto tvrzení lze rovněž potvrdit ve stanoveném grafu, který se vztahuje k hypotéze.

Počet kladných odpovědí k jednotlivým otázkám

	1.stupeň	2. stupeň
Uvádí odpověď sport	14	7
Každý den sledování TV	9	16
Každý den aktivní sportování	13	10

Dle těchto výsledků lze konstatovat, že se hypotézu podařilo potvrdit, neboť většinové zastoupení dotazovaných jedinců uvedlo kladné odpovědi ve smyslu výběru sportu jako volnočasové aktivity.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjištění údajů z oblasti trávení volného času dětí z hlediska prevence kriminality a dále zjištění postojů dětí k trávení jejich volného času se vztahem k sportovním aktivitám .

Teoretická část nám nastínila problematiku kriminality dětí, prevence kriminality dětí, trávení volného času u dětí (vliv rodiny, školy apod.) a definovala nám problematiku možností sportu jako stěžejních pilířů prevence kriminality.

Výsledkem bakalářské práce je zjištění, že děti na 1. stupni ZŠ tráví svůj volný čas častěji formou sportu, než děti na stupni 2.

Zajímavé poznatky nám poskytly výsledky výzkumu, kde otázky směřované k aktivnímu trávení volného času byly ve více případech kladně zhodnoceny právě ve prospěch prvního stupně ZŠ.

V otázce možnosti praktického využití poznatků zmíněných v této bakalářské práci lze využít následující: je velice pozitivní, že aktivní přístup ke sportu v rámci trávení svého volného času mají právě nižší věkové skupiny, které navštěvují 1. stupeň ZŠ. Vzhledem k tomu, že tento trend se vyskytuje u mladší věkové generace, lze předpokládat, že s přibývajícím věkem bude i nadále pokračovat a nelze vyvrátit, že tento přístup neovlivní i jiné generace.

Resumé

Již název bakalářské práce „Volný čas dětí jako prevence kriminality“ nám nastínil směr, kterým se bakalářská práce ubírala. Cílem této závěrečné práce bylo přiblížit problematiku způsobu trávení volného času u dětí.

Teoretická část byla zaměřena na kriminalitu dětí, prevenci kriminality, vliv rodiny, školy a zájmových organizací na trávení volného času dětí. Rovněž zde byl vyzdvížen podíl sportu na možném způsobu trávení volného času dětí.

Praktická část se zaměřila na údaje získané v rámci sociologického výzkumu, které se týkaly zjištění preference v otázce trávení volného času dětí aktivním způsobem, tj. sportem a dalšími aktivitami na 1. a 2. stupni ZŠ Ratibořická, Praha 9 a porovnání vývoje a změn preferencí těchto aktivit v závislosti na věku dětí.

Anotace

Bakalářská práce s názvem „ Volný čas dětí jako prevence kriminality“ nám nastínila problematiku trávení volného času dětí. Zásadní význam zde byl přikládán aktivnímu trávení volného času jako jedním z významných prvků v prevenci kriminality dětí. Tato práce nám nastínila vliv rodiny, školy a různých sdružení v dané problematice. Jako jedna z nejvýznamnějších oblastí dané problematiky byla teoreticky nastíněna a praktickým výzkumem potvrzena úloha sportu v aktivním trávení volného času dětí jako prevence kriminality.

Byl proveden výzkum na základní škole ZŠ Ratibořická v Praze 9, Horních Počernicích na 1. a 2. stupni a byly zjištěny údaje, které se vztahovaly ke způsobu trávení volného času u těchto dětí.

Klíčová slova

volný čas, prevence kriminality, volnočasové aktivity, sport, rodina, škola, občanská sdružení, kriminalita

Annotation

The Bachelor work with the title „ Free Children's Time As The Prevention Of Criminality“ sketched us the problems of spending of free time of children. The fundamental sense was attached to active spending of free time of children. The fundamental sense was attached to active spending of free time as one of the significant elements in the prevention of children's criminality. This work sketched us influence of family, school and various associations in the problems. Here was theoretically sketched and with practical research signed role of sport in active spending of free children's time as a prevention of criminality as one of the most significant reasons of these problems.

The research was done at the primary school Ratibořická at Prague 9, Horní Počernice at the first and second stage and there were found the data with the relation of manner of spending of free time of these children.

The key words

Free time, prevention of criminality, free time activities, sport family, school, civil associations, criminality

Seznam použité literatury:

1. ZOUBKOVÁ, Ivana *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Pelhřimov: Aleš Čeněk – vydavatelství a nakladatelství, 2002, 12 s. ISBN 80-86473-08-2.
2. KAISER, G. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994, 195 s. ISBN 80-7179-002-8
3. MATOUŠEK Oldřich, KROFTOVÁ Andrea *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 260 s. 283 s. ISBN 80-7178-771-X
4. PÁVKOVÁ, Jiřina *Pedagogika volného času*. 1. vyd. Praha: Portál 2003, 15 s. 33 s. ISBN 80-71-78-711-6
5. ZAPLETAL, Josef a kol. *Kriminologie díl II. Zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Policejní Akademie české republiky 2002, 20 s. ISBN 80-7251-095-9
6. SEKOT, Aleš, *Sociologie v kostce*. 2. vyd. Brno: Paido 2004, 30 s. ISBN 80-7315-077-8
7. SLEPIČKOVÁ, Irena *Sport a volný čas adolescentů* 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001, 39 s, 43 s. ISBN 80-86317-13-7
8. DEMETROVIČ, Ernest a kol. *Encyklopedie tělesné kultury* 1. vyd. Praha: Olympia 1988, 148 s. ISBN 80-7096-046-9
9. KOLEKTIV, autorů *Všeobecná encyklopedie Ř/Š* 1. vyd. Praha: Diderot 1999 197 s. 247 s. ISBN 80-902555-9-0
10. KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk, prostředí, výchova. K Otázkám sociální Pedagogiky* vyd. Brno: Paido 2001, 11159 s.
10. <http://www.mvcr.cz/prevence/system/pojmy/>
11. <http://www.ymcabrno.cekit.cz/index.php?/volnycas/cojevolnycas>
12. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/volny-cas-a-prevence-u-deti-a-mladeze>
13. http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

DOTAZNÍK

Tímto dotazníkem by tě chtěl požádat o pomoc při psaní mé bakalářské práce, v níž se snažím zjistit, jak mladí lidé tvého věku tráví volný čas. Tyto informace použiji pouze k bakalářské práci. Dotazník je anonymní a proto tě chci požádat o co nejupřímnější a nepřesnější odpovědi. Děkuji.

- I. Napiš, jakým způsobem nejraději trávíš svůj volný čas. (Zájmy, koníčky, oblíbené činnosti- četba, sport, kino...)
- II. Proč jsou tyto činnosti pro tebe nejoblíbenější? (Vyber a zakroužkuj maximálně 3 možnosti.)
- 1.) poskytují mi uspokojení a zábavu
  - 2.) umožňují mi něčemu se naučit
  - 3.) mohu být ve společnosti lidí
  - 4.) umožňují mi být úspěšný
  - 5.) získám tak určité postavení mezi kamarády
  - 6.) mohu si tak přivydělat
  - 7.) jiný důvod.....(jaký?)
- III. Existuje něco, co ti brání v uskutečňování těchto činností (vyber a zakroužkuj maximálně 3 možnosti)
- 1.) nic mi nebrání
  - 2.) mám málo volného času
  - 3.) mám málo peněz
  - 4.) nemám dostatečné materiální vybavení
  - 5.) v mém okolí je málo možností, málo vyhovující zázemí
  - 6.) rodiče nesouhlasí, zrazují mne od toho
  - 7.) nemám kamarády, se kterými bych se této činnosti věnoval
  - 8.) jiný důvod....(jaký?)
- IV. S kým trávíš nejraději svůj volný čas?...
- V. Pohlaví :   mužské   ženské (nehodící se škrtni)
- VI. Ročník (uved') .....
- VII. Dosažené vzdělání rodičů (zakroužkuj):

Otec	základní	vyučen	středoškolské s maturitou	vysokoškolské
Matka	základní	vyučena	středoškolské s maturitou	vysokoškolské

- VIII. V následující tabulce je seznam činností, kterým se možná i ty věnuješ. Zaškrtni, jak často tyto činnosti děláš. (Tak, aby byl na 1 řádku 1 křížek.)

Druhy činností	každý den	alespoň 1x týdně	méně než 1x týdně	méně než 1x měsíčně	vůbec
sledování televize, videa					
povídání si s přáteli					
poslech hudby					
studium, příprava na školu					
aktivní sportování					
Práce s počítačem hry, internet					
četba novin a časopisů					
odpočinek, nienedělání					
chov zvířat					
procházky, toulání se					
Manuální činnosti kutilství, modelářství, domácí práce					
četba knih					
schůzka s partnerem					
práce na zahradě					
práce na zahradě					
výtvarné činnosti- kreslení, modelování, keramika					
návštěva sportovních utkání					
návštěva kina					
mimoškolní vzdělávání					
návštěva diskoték, večírků, oslav					
turistika, trampování					
hudební a dramatická činnost					
návštěva výstavy, muzea					
návštěva divadla					
návštěva koncertů populární hudby a vážné hudby					
duchovní a náboženský život					

